

ke 21.6.2017

Kantelu eduskunnan oikeusasiamiehelle perusopetuslain 46 §:n tulkinnasta Opetushallituksen koulutustilaisuudessa

Kantelija: Jouni Luukkainen

puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry [www.ateistit.fi]

Wallininkuja 2 C 53, 00530 HELSINKI

045 2129 763; jouni.luukkainen@helsinki.fi

Viranomaisen, jonka menettelyä arvostelen: Opetusneuvokset Annika Bussman opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja Teijo Koljonen Opetushallituksesta.

Toimenpide, jota pidän virheellisenä: Opetushallituksen 15.5.2017 järjestämässä koulutustilaisuudessa uusien aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden käyttöön oton tukemiseksi arvostelemani virkamiehet esittivät, että perusopetuslain (uudistettu) 46 § kertoo, mitä ko. lain pykälää sovelletaan aikuisten perusopetukseen. Näin he tulivat virheellisesti väittäneeksi, että esimerkiksi 46 §:ssä mainitsematonta perusopetuslain 42 a §:ää *Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen* ei siis sovelleta aikuisten perusopetukseen.

Asian kuvaus. Liitetiedostoina on tuloste Opetushallituksen sivuilta koulutustilaisuuden tallenteiden luettelosta sekä sivujen 1, 2 ja 13 tuloste koulutustilaisuuden diaesityksen tallenteesta *Uudistuva aikuisten perusopetus. Työpaja 3: Opetuksen järjestäminen uusien perusteiden mukaan — hallinnon näkökulma* [17/05/2017 Opetushallitus]. Sivun 1 mukaan työryhmän vetivät opetusneuvokset Annika Bussman opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja Teijo Koljonen Opetushallituksesta. Sivulla 2 otsikon *Laki- ja asetuserämuutokset* alla on ensimmäisenä kohtana ”Laki perusopetuslain 1 ja 46 §:n muuttamisesta 1507/2016”. Sivulla 13 lukee otsikon *Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen* alla seuraavaa: ”Perusopetuslain (uudistettu) 46 § kertoo, mitä ko. lain pykälää sovelletaan aikuisten perusopetukseen, ja kuvaa aikuisten perusopetuksen peruserämuutokset”.

Miksi kuvaamani toiminta on mielestäni virheellistä? Tasogeometriasta muistamme määritelmän, että nelikulmio on suunnikas, jos sen vastakkaiset sivut ovat yhdensuuntaiset. Tällöin määritelmän mukaan nelikulmio, joka ei toteuta ehtoa, että sen vastakkaiset sivut ovat yhdensuuntaiset, ei ole suunnikas. Määritelmässä ei siis kuulu sanoa ”jos ja vain jos”, sillä ”vain jos” sisältyy itse määritelmän käsitteeseen. Toisin on asianlaita lauseessa, että nelikulmio on suunnikas, jos ja vain jos sen vastakkaiset sivut ovat yhtäpitkät. Väitteet ”jos” ja ”vain jos” on molemmat todistettava erikseen.

Perusopetuslain 46 §:n ensimmäisen virkkeen luettelo aikuisten perusopetukseen sovellettavista perusopetuslain säännöksistä on lakitekstien yleisen luonteen tähden samalla tavoin määrittelevä. Pykälä on siis ymmärrettävä niin, että luetteloon sisällyttämiä perusopetuslain säännöksiä ei sovelleta aikuisten perusopetukseen. Bussmanin ja Koljosen esitys tarkoittaa täten seuraavaa: ”Perusopetuslain (uudistettu) 46 § kertoo, mitkä ovat aikuisten perusopetukseen sovellettavat ko. lain pykälät”. Bussmanin ja Koljosen esitystä ei ole lupa jälkikäteen selittää niin, että 46 §:ssä kerrottaisiin muka vain, mitä perusopetuslain pykälää ainakin sovelletaan aikuisten perusopetukseen.

Virheelliseksi Bussmanin ja Koljosen esityksen tekee mielestäni se, että perusopetuslakiin on tehty säännöksien muutoksia ja lisäyksiä sen jälkeen, kun perusopetuslaki vuonna 1998 säädettiin, ja että kuitenkin 46 §:ää ei ole koskaan vastaavasti tarvittaessa päivitetty, ei edes 46 §:ää lailla 1507/2016 uudistettaessa, vaikka ilmeisesti niin olisi tullut tehdä. Vaietessaan tästä 46 §:n puutteesta Bussman ja Koljosen antoivat väärän tulkinnan 46 §:stä. Esimerkiksi 46 §:ssä mainitsematonta perusopetuslain 42 a §:ää *Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen* on mitä ilmeisimmin sovellettava myös aikuisten perusopetukseen; Bussmanin ja Koljosen esityksen mukaan taas ei.

Bussmanin ja Koljosen olisi tullut tunnustaa 46 §:n päivittämättömyys. Bussmanin olisi tällöin tullut lisäksi kertoa, mihin toimiin opetus- ja kulttuuriministeriö aikoo ryhtyä tilanteen korjaamiseksi.

Yhteys lakiesityksemme ja muihin kanteluihini. Yhdistyksemme Pääkaupunkiseudun ateistit ry teki 7.4.2017 esityksen opetus- ja kulttuuriministeriölle oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetusta koskevan perusopetuslain 46 §:n muuttamisesta yhdenvertaisuuden ja uskonnonvapauden tähden (perusteluineen 40 sivua; täydennykset esityksen perusteluihin 16.4.2017 ja 24.4.2017). Olisi kuitenkin ollut täsmällisempää ja kuvaavampaa sanoa esityksemme olevan perusopetuslain 46 §:n muuttamisesta *pykälän yksikäsitteisen sovellettavuuden*, yhdenvertaisuuden ja uskonnonvapauden tähden.

Ministeriön kirjaamon olisi tullut välittää esityksemme kaikkien ministeriössä aikuisten perusopetuksen kanssa tekemisissä olevien virkamiesten tietoon. Tai ainakin jonkun olisi tullut ensin huomata esityksemme kahden ensimmäisen sivun (itse esityksemme) perusteella, että 46 §:n ensimmäisen virkkeen luettelo vaatii joka tapauksessa ainakin teknisen päivityksen (pykälän yksikäsitteisen sovellettavuuden saavuttamiseksi), jolloin ministeriössä olisi voitu antaa hälytys. Näin Bussman olisi voinut kertoa 46 §:stä varovaisemmin. Kenties ministeriössä olisi silloin mietitty myös esityksemme sisällöllisiä muutosvaatimuksia (yhdenvertaisuuden ja uskonnonvapauden vuoksi).

Tein eduskunnan oikeusasiamiehelle kantelun aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista 7.4.2017. Saatuani siihen 20.4.2017 annetun

vastauksen tein uuden kantelun 24.4.2017 ja sitten vielä kolmannen kantelun 4.5.2017 sekä lopullisen neljännen kantelun 16.6.2017. Moitin näissä kanteluissani Opetushallitusta ongelmista, jotka aiheutuivat perusopetuslain 46 §:n päivittämättömyydestä.

Kerroin opetusneuvosten Annika Bussman ja Teijo Koljonen työpajaesityksestä Opetushallituksen koulutustilaisuudessa 15.5.2017 jo tuossa neljännessä kantelussani (s. 11), mutta nyt siis nostin siellä tekemäni heitä koskevat moitteeni täksi nimenomaiseksi kanteluksi.

Kaikki mainitsemani asiakirjat toimitin sekä ministeriön että Opetushallituksen kirjaamoihin saattavien sähköpostiviestien PDF-liitetiedostoina. Kyllä sekä Bussmanin että Koljosen olisi tullut niistä tietää, jotta eivät olisi vain tyytyneet viittaamaan 46 §:n kohta 20 vuotta vanhaan sovellettavien säännösten luetteloon mukamas edelleenkin ongelmattomasti voimassa olevana.

Toivon oikeusasiamiehen tekävän seuraavaa: Oikeusasiamiehen olisi havaittava oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksen lainsäädännöllisen sääntelyn epätyytyttävä tila perusopetuslain 46 §:n alun sovellettavien säännösten luettelon jopa uudistetun pysyvän päivittämättömyyden tähden. Oikeusasiamiehen olisi kiinnitettävä opetus- ja kulttuuriministeriön huomio tähän ongelmaan.

Oikeusasiamiehen olisi myös harkittava, voisiko hän perusoikeuksien edistämisen tarkoituksessa kiinnittää opetus- ja kulttuuriministeriön huomion myös siihen, että oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksessa alaikäisellä opiskelijalla ei ole täyttä puhe- ja päätösvaltaa opinnoistaan toisin kuin on opiskelijalla lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa.

Oikeusasiamiehen olisi tutkittava, ovatko opetusneuvokset Annika Bussman ja Teijo Koljonen menetelleet virheellisesti tyytyessään Opetushallituksen koulutustilaisuudessa esittämäänsä 46 §:n ensimmäisen virkkeen sananmukaisen tulkinnan ja vaietessaan näin työpajan kuulijoita ja verkkotallenteen lukijoita harhaan johtavasti kyseisen virkkeen päivittämättömyydestä.

Se mahdollisuus, että oikeusasiamies katsoisi Bussmanin ja Koljosen menetelleen virheellisesti, olisi merkityksellinen, sillä se vahvistaisi, että 46 §:ää olisi teknisesti muutettava tämän virheellisyyden poistamiseksi; samaan virheeseen hän voisi syyllistyä jokainen 46 §:ää katsova.

Myös se mahdollisuus, että oikeusasiamies katsoisi, että Bussman ja Koljonen eivät ole menetelleet virheellisesti, olisi merkityksellinen, sillä se kertoisi, että 46 §:n sananmukainen tulkinta olisi oikein, jolloin ministeriön olisi ryhdyttävä toimiin esimerkiksi 42 a §:n saamiseksi myös aikuisten perusopetukseen sovellettavaksi eli jälleen 46 §:n päivittämiseksi kokonaisuudessaan.

Samoin se mahdollisuus, että oikeusasiamies katsoisi, että hän ei voi tätä kysymystä ratkaista 46 §:n sovellettavien säännösten luettelon päivittämät-

tömyyden tähden, olisi merkityksellinen, sillä se kertoisi 46 §:n muuttamisen tarpeesta.

Allekirjoitus (kynästä): Matematiikan dosentti Jouni Luukkainen

Lähetetty sähköpostitse:

Oikeusasiamiehelle (oikeusasiamies@eduskunta.fi)

ja tiedoksi

sekä opetusneuvos Annika Bussmanille (annika.bussman@minedu.fi)

että opetusneuvos Teijo Koljoselle (teijo.koljonen@oph.fi)

PDF-liitteet:

Tuloste Opetushallituksen sivuilta koulutustilaisuuden 15.5.2017 tallenteiden luettelosta

Sivujen 1, 2 ja 13 tuloste koulutustilaisuuden tallenteesta *Uudistuva aikuisten perusopetus. Työpaja 3: Opetuksen järjestäminen uusien perusteiden mukaan — hallinnon näkökulma*